

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

ANALYSIS OF TRENDS REFORMING THE STATE FINANCIAL CONTROL IN UKRAINE

У статті проведено аналіз тенденцій реформування державного фінансового контролю в Україні, визначено тенденції його розвитку. Побудовано прогнозні моделі сум виявлених та усунутих фінансових порушень, а також відшкодованих витрат фінансових і матеріальних ресурсів. Установлено, що суми виявлених та усунутих фінансових порушень, а також відшкодованих витрат фінансових і матеріальних поступово знижуються. Це можливо за рахунок упровадження державного фінансового аудиту та внутрішнього державного фінансового контролю в частині внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту і їх гармонізації.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, фінансові порушення, внутрішній контроль, внутрішній аудит, реформування.

В статье проведен анализ тенденций реформирования государственного финансового контроля в Украине, определены тенденции его развития. Построены прогнозные модели сум выявленных и устраненных нарушений, а также возмещенных расходов финансовых и материальных ресурсов. Установлено, что суммы выяв-

ленных и устраненных нарушений, а также возмещенных расходов финансовых и материальных поступово снижаются. Это возможно за счет внедрения государственного финансового контроля в части внутреннего контроля и внутреннего аудита и их гармонизации.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, финансовые нарушения, внутренний контроль, внутренний аудит, реформирование.

The article analyzes trends of reforming state financial control in Ukraine. Determining trends in its development. For this prediction models built sums identified and eliminated financial irregularities, as well as reimbursed expenses of financial and material resources. It is established that the amount detected and eliminated financial irregularities and reimbursed financial and material gradually reduced. This is possible through the introduction of state financial audit and internal state financial control in terms of internal control and internal audit and their harmonization.

Key words: state financial control, financial irregularities, internal control, internal audit, reform.

УДК 657.2

Владімірова Н.П.

аспірант кафедри контролю і аудиту Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку економіки цілеспрямований державний фінансовий контроль дає змогу постійно стежити за рухом фінансових ресурсів держави і правильно оцінювати результативність їх руху. Разом із тим функції державного контролю не вичерпуються лише його інспекційною спрямованістю. Він є ще й важливим інструментом управління фінансами, оскільки об'єктивно обумовлений необхідністю визначати результативність використання фінансових ресурсів відповідно до цілей, поставлених перед розпорядниками державних коштів, та інформувати державу про реальне їх фінансове становище. Державний фінансовий контроль необхідний також для прийняття грамотних управлінських рішень, тимчасового коригування запланованих пропорцій у розподілі фінансових ресурсів.

Водночас своєчасно вжиті заходи щодо усунення фінансових порушень дають змогу успішно управляти реальними фінансовими потоками, що надходять до бюджетних установ, ефективно використовувати їх матеріальні та грошові ресурси. Саме державний фінансовий контроль є необхідною умовою й обов'язковою передумовою здійснення фінансового регулювання, завдяки якому змінюються обсяги та пропорції розподілу і використання фінансових ресурсів відповідно до реальної фінансової ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні засади державного фінансового контролю, а також проблемні питання його

реформування знайшли своє відображення в працях зарубіжних та вітчизняних учених, таких як: Басанцов І.В. [1], Бутинець Т.А. [2], Дікань Л.В. [3], Дорошенко О.О.[4], Калюга Є.В. [5] та ін. Проте й досі інтерес серед учених та практиків викликають питання тенденцій його розвитку, особливо в умовах євроінтеграції України, тому тема обраного дослідження є актуальною.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу тенденцій реформування державного фінансового контролю в Україні, а також визначення тенденцій його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У результаті проведеного аналізу тенденцій реформування державного фінансового контролю в Україні визначено, що особливу увагу слід приділити прогнозуванню сум виявлених та усунутих фінансових порушень, а також відшкодованих витрат фінансових і матеріальних ресурсів.

Для цього передусім доцільно простежити обсяг охоплених контролем фінансових та матеріальних ресурсів у 2011–2015 рр. (рис. 1).

Варто зауважити, що проведені Держфінінспекцією контрольні заходи засвідчили, що й надалі залишається розповсюдженою негативна практика незаконного використання державних ресурсів. Такі порушення фінансово-господарської дисципліни в 2011–2013 рр. виявлено майже у кожному з перевірених об'єктів контролю [6]. При цьому контролем були охоплені особливо важливі

для суспільства сфери: освіта, охорона здоров'я і соціальний захист населення, наука і культура, житлово-комунальне господарство, паливно-енергетичний та агропромисловий комплекси, транспорт, оборона тощо. Контрольні заходи протягом року здійснювалися відповідно до квартальних планів роботи.

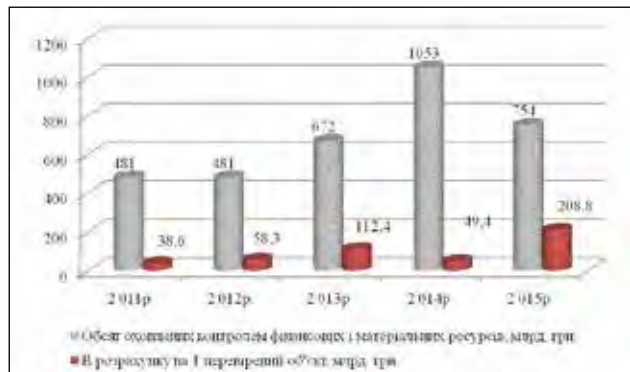

Рис. 1. Обсяг охоплених контролем фінансових та матеріальних ресурсів у 2011–2015 рр. [6]

Водночас слід наголосити, що попри зменшення кількості проведених контрольних заходів, інтенсивність та ефективність роботи фінансових інспекторів не зменшилась, а правильне визначення пріоритетів у діяльності обумовило концентрацію уваги на значних фінансових потоках та найбільш ризикових сферах.

Так, якщо в 2011–2012 рр. органами Держфінінспекції охоплювалось контролем близько 481 млрд. грн. фінансових та матеріальних ресурсів, то в 2013 р. перевірено використання понад 672 млрд. грн., у 2014 р. – 1 053,2 млрд. грн. (майже вдвічі більше), у 2015 р. перевірено використання понад 754,3 млрд. грн. У розрахунку ж на один перевірений об'єкт відповідний показник зріс майже у п'ять разів – із 38,6 млн. грн. у 2011 р. до 208,8 млн. грн. у 2015 р. [6].

Також постійно зростає кількість виявлених незаконних і нецільових витрат, недостач грошових коштів і матеріальних цінностей (рис. 2).

Так, протягом 2011 р. виявлено порушень, які призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, на загальну суму понад 5,4 млрд. грн., у 2012 та 2013 рр. ця сума становила близько 3,7 млрд. грн., у 2014 році – майже 7,6 млрд. грн., у 2015 р. – майже 3,9 млрд. грн. [6].

Орієнтування фінансового контролю на охоплення найбільш ризикових сфер та фінансових потоків дало змогу підвищити результативність контрольних заходів. Проте забезпечуючи державний контроль над використанням бюджетних коштів, станом збереження державного і комунального майна, органи Держфінінспекції повинні враховувати загальні тенденції збільшення фінансових правопорушень і прогнозувати їх та своєчасно вживати заходи для їх запобігання.

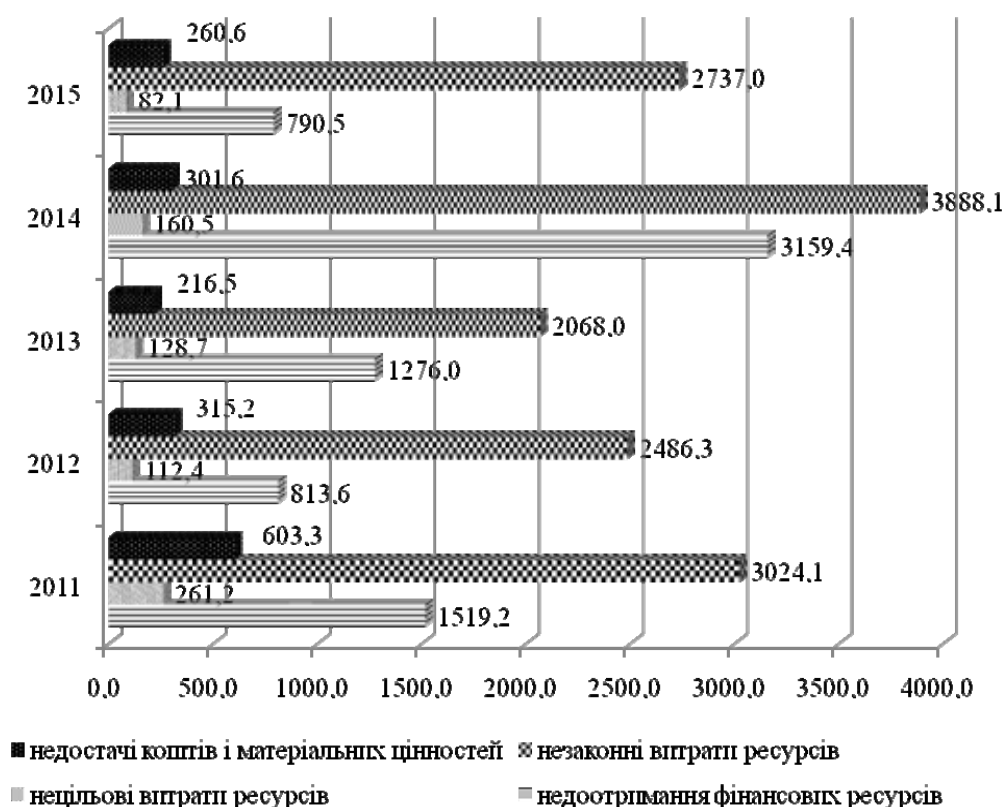

Рис. 2. Динаміка фінансових порушень, що призвели до втрат ресурсів, виявлених органами Держфінінспекції протягом 2013–2015 рр. [6]

Для цього автором пропонується побудувати прогнозні моделі, які дадуть змогу простежити суми виявлених та усунутих фінансових порушень, що призводять до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, а також суми відшкодованих і поновлених витрат фінансових і матеріальних ресурсів у 2016 та 2017 рр.

Вихідні дані для побудови таких моделей наведено табл. 1.

Побудова прогнозних моделей проводилася в пакеті Excel за допомогою надбудови «Аналіз даних».

У результаті побудови прогнозної моделі були обчислені альтернативні моделі за основними кривими росту за рейтингом значень коефіцієнтів детермінації для моделювання тенденцій змінення показника виявлених фінансових порушень, тис. грн. (y), що наведено в табл. 2.

Досліджуючи табл. 2, необхідно зауважити, що найбільше значення коефіцієнта детермінації (R²)

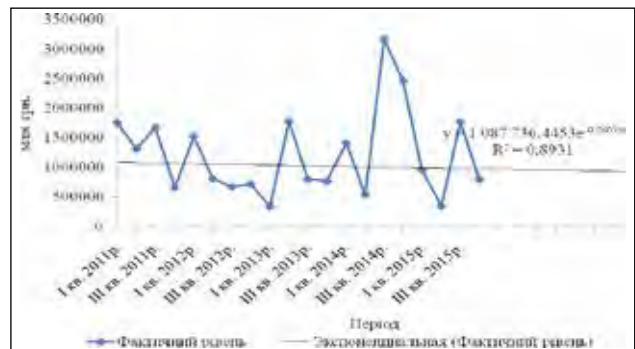

Рис. 3. Експоненціальний тренд суми виявлених фінансових порушень, що призводять до втрат фінансових і матеріальних ресурсів

притаманне експоненціальній лінії тренду. Побудована таким чином прогнозна модель є адекватною (коефіцієнт детермінації – R² = 0,8931). Це означає, що наведена залежність на 89,31% описує зміни сум виявлених фінансових порушень.

Таблиця 1

Основні результати контрольно-ревізійної роботи за 2007–2015 рр.

Рік	Квартал	Виявлено фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів	Усунуто фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових та матеріальних ресурсів	Відшкодовано і поновлено витрат фінансових і матеріальних ресурсів
		сума, грн.	сума, грн.	сума, грн.
2011	1	1752982,11	1078400,44	764762,85
	2	1317468,95	6320677,16	6224110,34
	3	1675210,44	447998,20	331228,01
	4	662078,68	343663,08	216972,89
2012	1	1526956,42	583891,77	389739,20
	2	810103,44	436740,63	368623,64
	3	671609,73	410974,17	299810,75
	4	719187,68	495873,94	137768,36
013	1	341474,47	124508,37	94353,87
	2	1778742,20	638307,08	436689,75
	3	798422,59	467704,89	376869,43
	4	770538,90	243481,32	176184,76
2014	1	1 413 596,85	450 004,60	348 532,34
	2	541433,91	223545,66	173042,60
	3	3166521,52	238869,32	159180,49
	4	2462327,32	77843,20	56564,82
2015	1	955 209,59	264 132,18	192 273,60
	2	349872,07	95511,96	72112,48
	3	1766885,31	234715,26	153052,84
	4	798618,37	158618,28	131696,95

Таблиця 2

Альтернативні моделі за основними кривими росту за рейтингом значень коефіцієнтів детермінації для моделювання тенденцій змінення показника виявлених фінансових порушень, тис. грн. (y)

$Y = 3453,04x^2 - 66647,48x + 1418248,97$	$R^2 = 0,6227$
$Y = 1313147,38x^{-0,117}$	$R^2 = 0,6746$
$Y = 1087736,45e^{-0,01x}$	$R^2 = 0,8931$
$Y = 5866,41x + 1152364,73$	$R^2 = 0,5222$
$Y = -45131\ln(x) + 1309495,18$	$R^2 = 0,5425$

Результати побудови прогнозу суми виявлених фінансових порушень, що призводять до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, зображені на рис. 3.

Аналізуючи рис. 3, доцільно зауважити, що прогноз сум виявлених фінансових порушень, що призводять до втрат фінансових і матеріальних ресурсів на 2016–2017 рр., демонструє тенденцію до їх зниження.

Аналогічним чином побудовані прогнозні моделі сум усунутих фінансових порушень та відшкодованих витрат фінансових й матеріальних ресурсів.

Альтернативні моделі за основними кривими росту за рейтингом значень коефіцієнтів детермінації для моделювання тенденцій змінення показника усунутих фінансових порушень, тис. грн. (y) наведені в табл. 3.

Досліджуючи табл. 3, необхідно зауважити, що найбільше значення коефіцієнта детермінації (R²), як і в попередньому випадку притаманне експоненціальній лінії тренду. Побудована таким чином прогнозна модель є адекватною (коефіці-

єнт детермінації – R² = 0,8307). Це означає, що наведена залежність на 83,07% описує зміни сум усунутих фінансових порушень.

Результати побудови прогнозу суми усунутих фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, зображені на рис. 4.

Аналізуючи рис. 4, слід звернути увагу, що прогноз сум усунутих фінансових порушень, що призводять до втрат фінансових і матеріальних ресурсів у 2016–2017 рр., також має тенденцію до зниження.

Що стосується сум відшкодованих витрат фінансових і матеріальних ресурсів, то альтернативні моделі за основними кривими росту за рейтингом значень коефіцієнтів детермінації для моделювання тенденцій змінення показника цього показника у тис. грн.(y) наведені в табл. 4.

Досліджуючи табл. 4, необхідно зауважити, що найбільше значення коефіцієнта детермінації (R²) також притаманне експоненціальній лінії тренду. Побудована таким чином прогнозна модель є адекватною (коефіцієнт детермінації – R² = 0,8945).

Таблиця 3

Альтернативні моделі за основними кривими росту за рейтингом значень коефіцієнтів детермінації для моделювання тенденцій змінення показника усунутих фінансових порушень, тис. грн. (y)

$Y = 14027,86x^2 - 388300,68x + 2619338,09$	R ² = 0,4706
$Y = 1560307,39x^{-0,876}$	R ² = 0,4991
$Y = 795645,21e^{-0,111x}$	R ² = 0,8307
$Y = -93715,67x + 1539193,06$	R ² = 0,1700
$Y = -818839,35\ln(x) + 2288491,93$	R ² = 0,2450

Таблиця 4

Альтернативні моделі за основними кривими росту за рейтингом значень коефіцієнтів детермінації для моделювання тенденцій змінення показника відшкодованих витрат фінансових і матеріальних ресурсів, тис. грн. (y)

$Y = 14047x^2 - 397206x + 3000000$	R ² = 0,4004
$Y = 2141900,34x^{-0,85}$	R ² = 0,4995
$Y = 148156,45e^{-0,111x}$	R ² = 0,8945
$Y = -102226,18x + 1740147,93$	R ² = 0,0205
$Y = -881141,77\ln(x) + 2531957,09$	R ² = 0,2811

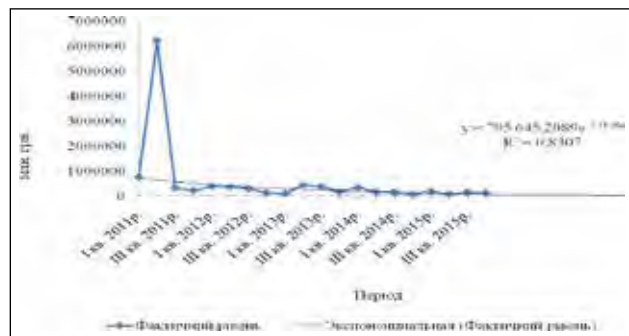

Рис. 4. Експоненціальний тренд суми усунутих фінансових порушень, що призводять до втрат фінансових і матеріальних ресурсів

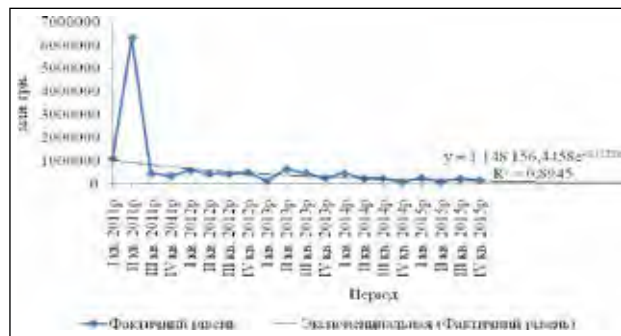

Рис. 5. Експоненціальний тренд суми відшкодованих витрат фінансових і матеріальних ресурсів

Таблиця 5

Прогнозні значення сум виявлених та усунутих фінансових порушень, а також відшкодованих витрат фінансових і матеріальних ресурсів, тис. грн.

Показник	Прогнозний період	Сума, тис. грн.
Виявлені фінансові порушення, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів	I кв. 2016р.	964119,9815
	II кв. 2016р.	958615,7537
	III кв. 2016р.	953082,9831
	IV кв. 2016р.	947582,1456
	I кв. 2017р.	942231,6137
	II кв. 2017р.	936852,3481
	III кв. 2017р.	931445,1877
	IV кв. 2017р.	926069,2354
Усунуті фінансові порушення, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів	I кв. 2016р.	108023,8072
	II кв. 2016р.	96560,9508
	III кв. 2016р.	86208,13016
	IV кв. 2016р.	76965,29129
	I кв. 2017р.	68883,04443
	II кв. 2017р.	61573,57751
	III кв. 2017р.	54971,94198
	IV кв. 2017р.	49078,10341
Відшкодовані і поновлені витрати фінансових і матеріальних ресурсів	I кв. 2016р.	86968,34223
	II кв. 2016р.	79425,37164
	III кв. 2016р.	72561,74323
	IV кв. 2016р.	66248,16162
	I кв. 2017р.	60503,41585
	II кв. 2017р.	55379,83965
	III кв. 2017р.	50652,41255
	IV кв. 2017р.	46294,63077

Це означає, що наведена залежність на 89,45% описує зміни сум відшкодованих витрат фінансових і матеріальних ресурсів.

Результати побудови прогнозу суми усунутих фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, зображені на рис. 5.

Досліджуючи рис. 5, можна також констатувати поступове зниження в 2016–2017 рр. суми відшкодованих витрат фінансових і матеріальних ресурсів.

Розраховані прогнозні значення сум виявлених та усунутих фінансових порушень, а також відшкодованих витрат фінансових і матеріальних ресурсів наведені в табл. 5.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, аналізуючи табл. 5, необхідно звернути увагу, що суми виявлених та усунутих фінансових порушень, а також відшкодованих витрат фінансових і матеріальних ресурсів поступово знижуються.

На думку автора, це можливе за рахунок певних процесів реформування, які реалізуються у сфері державного фінансового контролю, а саме:

- впровадження в діяльність Держфінінспекції (зараз – Держаудитслужби) державного фінансового аудиту;

- розвитку внутрішнього державного фінансового контролю в частині внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту та їх гармонізації.

У подальшому вбачається дослідити взаємозв'язок державного фінансового контролю та фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Басанцов І.В. Державний фінансовий контроль: регіональні аспекти : [монографія] / І.В. Басанцов. – К. : Корпорація ; Козац. Вал, 2006. – 233 с.
2. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль: сутність та зміст / Т.А. Бутинець // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – Житомир. – 2008. – № 2(44). – С. 31–42.
3. Дікань Л.В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : [монографія] / Л.В. Дікань, Ю.О. Голуб, Н.В. Синюгіна. – Харків : ХНЕУ, 2009. – 92 с.
4. Дорошенко О.О. Внутрішній аудит у державному секторі: адаптація до європейських стандартів / О.О. Дорошенко // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. – Сімферополь : ДІАПІ, 2010. – С. 67–69.
5. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління : [монографія] / Є.В. Калюга. – К. : Ельга : Ніка-Центр, 2002. – 360 с.
6. Офіційний сайт Державної фінансової інспекції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua>.